

LINUM

Informationsblad från Skånelin

Hösten 1993

Rapport från linföreningsmöte i Uppsala den 8-10 oktober 1993

Eskil Persson

Föreningen Upplands Lin stod som värd för mötet, som lockat 31 deltagare representerande 11 linföreningar. Härutöver deltog arrangörer, medlemmar från Upplands Lin och representant för Nämnden för Hemslöjdsfrågor samt icke minst föredragshållarna, Greta Johansson och Helmuth Kaulich.

Flertalet gästande bodde på Sunnersta Herrgård. Konferensen hölls på kurslokal på Akademiska Sjukhuset.

Vid kvällssejouren den 8 oktober hälsade ordföranden i Upplands Lin, Barbro Eriksson välkommen, varvid hon särskilt riktade sig till de medverkande, Greta Johansson och Helmuth Kaulich samt Eva Ohlsson, nybliven efterträdare till Laila Lundell i Nämnden för Hemslöjdsfrågor.

Härefter gav Margareta Sjöberg, Orsa Lin, som är linföreningarnas gemensamma representant och språkrör en liten översikt över utvecklingen bland linföreningarna under det senaste decenniet. För 10 år sedan organiserade Gunilla Mattsson den första linträffen i Järvsö och Laila Lundell bildade Riksgruppen för linfrågor. Då fanns ännu ingen linförening, men Orsa Lin, såsom en av de första, var under tillblivelse. Sedan har utvecklingen gått snabbt, vilket närvarande 11 linföreningar vittnar om. Bildandet av riksförening får anstå, då det

är både dyrbart och svårt att organisera och administrera en sådan.

Sedan fick representanter för de olika linföreningarna tillfälle att presentera sin förening. Dock kom Eva Ohlsson, chefen för Nämnden för Hemslöjdsfrågor, först till tals. Hon menade att Nämnden nu nått ett mål med sin verksamhet, då man nu hade linföreningar från nordligaste norr till längst i söder i Sverige. Eva Ohlsson hade tidigare varit hemslöjdschef på Östergötlands Hemslöjd och linerfarenhet hade hon framför allt från spetsområdet. Hon hade också medverkat och arrangerat "Slöjdsommar" på Liljevalchs. Eva meddelade att man under hösten 1994 planerade en linstämma på Sätergläntan organiserad av Gunilla Mattsson. Arrangemanget skulle täcka en veckend, varav lördagen skulle innehålla föreläsningar av förhandsanmälda experter inom olika linområden och söndagen skulle vara "öppet hus". Linföreningarna ombads att deltaga aktivt och med idéer. Det av Laila Lundell startade "Lin-Nytt" skulle fortsättningsvis utkomma med 2 nr per år genom Eva Ohlssons och Ulf Brangensfelts försorg. Eva Ohlsson var tacksam för att få linföreningarnas olika medlemsblad för ev bruk i "Lin-Nytt". "Linum" går alltså från och med nu också till Nämnden för Hemslöjdsfrågor. Eva Ohlsson informerade också om att Klässbol startat ett nytt handväveri, som leds av en 25-årig nyanställd handvävare. Återväxten i Klässbol synes alltså god! Klässbol har dessutom nyligen installerat en ny datorstyrd jacquard-vävstol.

Slutligen animerade Eva Ohlsson till läsning av senaste numret av Hemslöjdens tidskrift, som handlar om lin och linne.

Därefter informerade linkonsulenten Kristina Wreiding, Gävleborgs läns landsting, om sin verksamhet. Hon hade efterträtt Gunilla Mattsson i Järvsö och var sedan 4 1/2 år projektanställd. Anställningen skulle upphöra i december 1993, men fortsättning var att vänta. Från början hade konsulentarbetet en turistisk inriktning att bevara gammal hantverkskultur. Man hade byggt ett "linrum" i Järvsö, i den nedlagda lanthushållsskolan, för att barn ska lära känna lin och linneprodukter. Förutom utställningen "Lin från vaggan till graven" planeras nu en stor linutställning på Läns museet i Gävle.

Linverksamheten i Jämtland, som ännu inte har någon officiell förening, presenterades av Margareta Nilsson. Man var nybörjare i Jämtland, men hade redan köpt en linbråk från Evert Åsberg i Järvsö. Hemslöjdskonsulenten understödde verksamheten starkt. Margareta hade gjort studiebesök hos Greta Johansson på Sätergläntan samt också en studieresa till Finland. Man hade ordnat en fin linlada för bråken, men hade ännu ej maskinell skäkt, då pengarna inte räckte till. Margareta hade själv 3 st damstävstolar för undervisningsändamål. Man bedrev vissa studier över skäktavfallet och dess användning.

Linföreningen Linnea, Västerbotten, presenterades av Ulla Wallin. Där var man 55 medlemmar, som arbetade i 3 grupper. På grund av de stora avstånden var det arbetssamt att hålla ihop föreningen. På Lantbruksuniversitetets filial i Umeå, Röbbäcksdalen, hade man utmärkta möjligheter att lägga ut linförsök och få dessa utvärderade. 1993 hade varit ett dåligt linår i norr med tidig frost och mycket ligglin. Sortförsöken hade omfattat Henryk och Natasja, som nu kommit i hus för rötning 1994.

Västernorrlands linförening presenterades av Marianne Backman. Man var 75 medlemmar. Liksom för "Linnea" hade man svårt att hålla samman föreningen, då man täckte ett så stort geografiskt upptagningsområde. Bland arrangemang i föreningen

kunde nämnas mangelkurs på Gålsjö Bruk och rockstuga (spinnegille) i missionshuset. Föreningen hade egen linbråk.

Evert Åsberg presenterade den nybildade Hälsinglands Linförening, som såg dagens ljus den 18 maj 1993. Man var nu 70 medlemmar + 8-10 hembygdsföreningar. Medlemsavgift 50:-/pers och 200:-/institution. Något för Skånelin att ta efter? Evert var ordförande i föreningen. Vid sin sida hade han en representant för Växbo samt Ulf Brangefelt, som jobbade med Växbo och då och då för turismens skull startade beredningsverket där. Man hade konstruerat en linskäkt av turbintyp. Dock fungerade den ännu inte tillfredsställande. Man sökte kardverk för preparering av blånor till möbelstopning. Slutligen meddelade Evert Åsberg att Hälsinglands Linförening var en ekonomisk förening, som arbetade ideellt.

Taleskvinna för Orsa Lin var Margareta Sjöberg. Hon påpekade att föreningen var en lokal förening i Orsa. Den hade 40 medlemmar och skulle fira 10-årsjubileum 1994. Man höll till i en lada utrustad med maskinbråk enligt Sätergläntan. Lokalen var centralt belägen i Orsa och hade centralvärme. Sommaronsdagar utbröt i Orsa till turisternas glädje "Orsa-Yran". Då visades alltid linladan. Annars demonstrerades den närhelst folk så önskade. På rockstugor spann man förutom lin också fårull och hundull.

Västgötalin presenterades av Eivor Johansson, som talade om att man hade 80 medlemmar och fyllde 5 år 1993. Aktiviteterna var koncentrerade runt Älvängen. Man hade 1993 odlat 800 m² spånadslin. Arbetsmöten hölls i föreningen varannan måndag. Linladan innehöll en handbråk, gjord av en ombyggd mangel, samt skäkthjul. Man tillverkade tomtar av lin och försäljningen av dessa alster gav ett icke föraktligt bidrag till verksamheten.

SkaR-Lin var enligt Ulla Engqvist en länsförening, som bildades 1989 och nu hade 110 medlemmar. Medlemsavgiften var 75:-/pers eller 100:-/familj. Man hade en oljelingrupp och en spånadslingrupp. Den förstnämnda var störst med många lantbru-

kare som satsade på oljelin som alternativgröda. Varje grupp hade sin arbetsgrupp men det fanns också en gemensam arbetsgrupp för oljelins- och spånadslinsintressenterna. Spånadslinggruppen arrangerade föredragskvällar och kurser i samarbete med Hemslöjden eller Hembygdsföreningarna.

Doris Konradsson presenterade Östgötalin. Det var ett handelsbolag bildat 1985, alltså ingen ideell förening. Hobbyodlare i Östergötland kunde bereda sitt lin hos Östgötalin. Det kostade 100:- per timme med anvisande hjälp. Odlingen 1993 omfattade 700 m². Årets skörd torde bli bra. År 1992 blev linet misslyckat; bara 20-25 cm långt. Det häcklades just nu till finblånor att spinnas för grövre vävning. Arbetslokalen för det grova arbetet var en uppvärmd loge.

Jönköpings Lin presenterades av Sara Axelsson. Man var 60-70 medlemmar och syselsatte sig mest med årsmöten, styrelsemöten och utflykter. Föreningen var ännu ej aktiv i högre grad. Stora geografiska avstånd gjorde att man arbetade i smågrupper i viktigare centra i Jönköpings län.

Undertecknad presenterade Skånelin. Informationen rörde framför allt föreningens utveckling och medlemsantal, linkurser, Lignum-medlemsbladet, spinnegillen, invigning av museala brydestuor, vår egen fina brydestua i Svalöv, vårt årsmöte 1993 med Dick Johansson, Klässbol, vår Polen-resa 1991 samt våra utländska kontakter, framför allt Island.

Upplands Lin, som nu hade 130 medlemmar, presenterades av dess vice ordförande, Inga Thorsell. Vid ett möte i Tierp 1983 i Vuxenskolans regi bildades en interimstyrelse och den 9 november samma år bildades Upplands Lin. Man hade haft stor hjälp av sin länsstyrelse. Man hade haft Kåre Frøier som en första minnesvärd föredragshållare. Hans bekanta ord om förnyelsen inom linodlingen citerades: "Man skall ta ett steg i taget - ett framsteg, icke ett felsteg". Genom penningbidrag från länsstyrelse och landsting hade man inrättat en linlada nära Tierp utrustad med skäkt-hjul, vid vilket man kunde skäkta från två håll. Traditionen med lin var gammal i

Uppland, då Gimo hade ett av de sist nedlagda linberedningsverken.

Därmed avslutades presentationen av linföreningar.

Kvalitetsbedömning av lin

Lördagen den 9 oktober var vikt för kvalitetsbedömning av lin och diskussioner kring råmaterialet lin, spinning, beredning och slutligen poängbedömning av från föreningarna uppvisade linprover. Bedömningen gjordes av Greta Johansson och Helmuth Kaulich.

Greta Johansson informerade först om att klassificering av häcklat lin skedde i en 5-gradig skala, där 1 var bäst och 5 sämst. Det hade uttalats ett önskemål på Sätergläntan vid linföreningarnas möte där 1992 att riksläkare av linprover skulle sändas till alla linföreningar. Så låter sig svårligen göras, men med dagens genomgång och kvalitetsklassificering kommer många linföreningsmedlemmar att lära sig något om det häcklade linets kvalitetsparametrar.

Helmuth Kaulich specificerade kvalitetsbegreppen enligt nedanstående tabellariska presentation.

Hög kvalitet

Högt fiberresultat (19-20%)
Jämnt (längd, tjocklek)
Rakt
Smala stjälkar
Små blad (tunna)
Fina fibrer
Raka och hårda rötter
Gult vid mognad
Lite frön
Strå mjukt och elastiskt
Inte besprutat

Hög kvalitet

gynnas resp
gynnas resp
genom
tidig sådd
god jordberedning
tempererat väder
låg kvävehalt

Låg kvalitet

Lågt fiberresultat (< 15%)
Ojämnt
Krokigt (nedslaget av regn)
Grova stjälkar
Breda blad (grova)
Grova fibrer
Krokiga rötter
Grönt el brunt vid mognad
Grenigt (många frökapslar)
Strå träigt och styvt
Besprutat mot ligglin

Låg kvalitet

missgynnas
sen sådd
dålig beredning (våldsamt plöjning)
hett och torrt väder
hög kvävehalt

I diskussionen kring ovanstående framkom
- att man i Hälsingland hade till regel att så när häggen blommade och gärna tidigare,
- att man vid vattenrötning måste byta c:a 20 % av vattnet dagligen,
- att man i Frankrike plockar knopparna under linets växtperiod så att all kraft går till fiberbildningen. Av sådant lin kunde

man spinna lingarner med nummer upp till 2000 enligt Helmuth Kaulich.

Greta och Helmuth diskuterade sedan problem kring begreppet rötning. Greta inledde med att tala ur egen erfarenhet: Alla fel skulle göras innan man vet vad man skall akta sig för. Som assistent till Henryk Zienkiewicz sedan 1962 hade hon hunnit med att göra många fel och lärt sig därav. Röt-svampar går ej på omoget lin; det måste först torka / mogna. Omoget lin kan där-
emot mycket väl vattenrötas. Det går också utmärkt att omröta ett bråkat lin. Helmuth berättade om sina erfarenheter vid arbete på Kristinehamns beredningsverk, där rötningen gjordes i 30-33° vatten under 3 1/2-4 dagar i stora vattenkammare. Sedan sköljdes linet och vattenmanglades och torkades i 120° varefter det gick direkt till bråk och turbinskäktning. Denna behandling var inte bra. Torktemperaturen var för hög och efter torkningen skulle linet vila ett par månader, innan det vidarebereddes för att bästa resultat skulle uppnås. Helmuths erfarenheter från klassificering vid Kristinehamnsverket var sådana att Västmanländskt lin var sämst av alla intagna linpartier. Svenskt lin var vid denna tid generellt sämre än utländskt.

Greta påpekade att det vid hantverksmässigt beredning var angenämt med variation i fiberfärg m m. I storproduktion är homogen kvalitet av största vikt. Ett lin som ej är färdigrötat går det inte att få glans på!

Helmuth berättade om torrspinning, halvvt spinning och våtspinning och skildrade i en invecklad teknisk beskrivning sina erfarenheter av "tysk uppslutning" (Grünflachsbereitung) i Dalsjöfors. Enligt metoden producerat garn med nr 18 användes till tältduk för armén.

Greta rekommenderade odlare med ligglin att rycka linet tidigt och sedan vattenröta. Det brukade ge bra resultat. I Hälsingland styrde man på 1700-talet kvaliteten med såmängden; tätt sått, fint lin eller glest sått, grovt. Tvåstegsrötning rekommenderades; man misslyckas nämligen härigenom inte så lätt. Man kunde först landröta - sedan vattenröta, eller landröta i två omgångar, eller vattenröta i två omgångar. Enligt Henryk

Zienkiewicz gick det inte så bra att först vattenröta och därefter landröta. Greta menade dock att det inte fanns särskilda hinder för denna senare metod. Det blev inte särskilt mycket skäktblånor i en lyckad tvåstegsrötning. Rötningen avbröts när fibrerna lossnade. Dubbelrötningen var givetvis arbetskrävande, men timpris för arbetet var oväsentligt och har aldrig diskuterats i linberedningsarbetet. Linbastu för torkning ansågs inte bra och önskvärt enligt Henryk Zienkiewicz och Helmuth Kaulich. Försommarrötning hade negativa effekter, då gräset ofta växte igenom linet och linet därför fick vändas ofta. Vinterrötning kunde accepteras. Åsikterna härom varierade. Linet skulle läggas på snö och snötäckas, ej på tjälad barmark, och skulle ligga kvar tills ovanpåliggande snö smält bort.

En kort diskussion rörande gällande försäkringar för linföreningsmedlemmar, som använder linladornas maskinella utrustning gav vid handen att entydiga försäkringsregler saknades.

Margareta Sjöberg, språkröret från Orsa Lin, ledde därefter en protokollförd session, som behandlade bl a alternativ användning av lin för papperstillverkning.

Det påpekades att det krävdes stor kunskap i alla led innan storprojekt inom linproduktionen igångsattes. Misstag i branschen hade gjorts i Tyskland. Både vad gällde oljelin och spånadslin var det positivt i Sverige att vi hade kunskap, intresse och kvalitetsmedvetenhet. Hotet mot vår produktion var vädret och det svenska kostnadsläget.

Växbo spinneri hade rekonstruerats efter konkurs och väntades ånyo sätta igång produktionen. Stenegårdens försäljning av linneprodukter fanns också kvar fastän i andra lokaler.

Örebros linoljaproduktion gick för högttryck. Man hade nu kontakt med butikskedjan Spektrum, som tilläts marknadsföra Örebros linolja produkter. Örebro med omnejd hade 1993 300 odlare, som odlade 2 500 ha.

Det informerades om att det fanns en färdig prototyp av eldriven våtspinnmaskin som nu lämnats till Konstfack för att få höljet

designat. Priset på denna spinnmaskin skulle ligga på 8-10 000 kronor.

Det anmäldes att Riksgruppen för linfrågor avsåg att ordna en linkonferens i Järvsö den 1-2 december 1993. Tema för konferensen skulle bli miljöhänsyn och affärsmöjligheter. Endast SkaR-Lin arbetade aktivt med oljelin, varför deras representant Nils-Åke Hyman omvaldes i Riksgruppen för linfrågor, avdelningen oljelin.

Nästa sammankomst med linföreningarna planerades till Sätergläntan den 6-7 augusti 1994 i anslutning till linstämman där. På detta sätt förbilligas resandet för flertalet tilltänkta deltagare. Mer information om mötet på Sätergläntan skulle komma under hösten/vintern 1993/1994.

I en kort diskussion berördes ev kvalitetskrav på linolja producerad i Sverige. För närvarande fanns inga kvalitetsnormer, men det ansågs lämpligt att sådana skapades.

Under eftermiddagen hade linföreningarna presenterat sina olika prover av häcklat lin att bedömas av de skickliga domarna, Greta Johansson och Helmuth Kaulich. Dessa båda omutliga skiljedomare hade klassificerat de uppvisade proven enligt följande:

Hälsingelin: 1 + 1 + 3

Skånelin: 1-2 + 2 + 3-4

Jönköpings Lin: 1 + 1 + 3

Upplands Lin: 1 + 1

Västgöta Lin: 1 + 2 + 2 + 2

Orsa Lin: 1 + 1 + 1 + 1 + 2 + 2

Linnea: 2 + 2 + 3 + 3

Västernorrland: 2 + 3 + 5

Östgöta Lin: 1

SkaR Lin: 2 + 2 + 2 + 2 + 3 + 3 + 3 + 4

Varje prov kommenterades av Greta och Helmuth så att ingen skulle sväva i okunighet om grunderna för deras bedömning. Representanter från Linodlarföreningen Fransåker deltog inte i fredagens föreningspresentation. Nu meddelades att Fransåker 1993 genomfört ett sortförsök med 6 spånadslinsorter. Rapport härom skulle utsändas till linföreningarna under 1994.

Studiebesök

Under lördagen inrymdes också ett besök hos konsthandverkaren - damastvävaren Isa Dahlin på Ekebybruk.

Söndagen den 10 oktober arrangerades en studieresa till Gysinge i Gästrikland med besök på "Centrum för byggnadsvård", vars verksamhet presenterades av en av ägarna, Göran Gudmundsson. Linoljans och linoljefärgens välgörande verkan som rötskydd på trä demonstrerades.

Konferensen avslutades med gemensam lunch på Gysinge Wårdshus.

Föreningen Upplands Lin förtjänar såsom arrangör för 1993 års linföreningskonferens ett stort och varmt tack för elegans och smidighet i genomförandet av mötet.

Rutger Macklean, 1742-1816

Eskil Persson

Om linodling

Linsåning skickar sig ganska väl till ombyte med säd och andra växter, vilket erfarenheten bekräftar. Som linets rensning och övriga skötsel bör sysselsätta kvinnkönet, gammalt folk och barn, så förorsakar linodlingen sällan något hinder i de vanliga åkerbruksgöromålen, utan tvärtom den lämnar en nyttig sysselsättning för personer, som eljest ofta kunna bli sysslösa. Detta bisäde kan dessutom lämna en anseelig vinst, helst om de mest arbetsföra därmed icke sysselsätts. Vinsten måste vara mycket mera given, ifall det är sant, vad mig försäkrat är, att ett tunnland jord kan giva en avkastning av 25 lispund (äldre viktmått, som motsvarar ungefär 8,5 kg) renhäcklat lin, om man påstår däröver.

Linnevävnad, som här i socknen är alltför litet idkad, utgör på andra orter en ganska förmånlig näringsgren. Då den av idoga kvinnfolk drives, kan den mycket bidra till bättre utkomst och i synnerhet uppfylla egna behov, varpå en synbar fattigdom och brist för det närvarande finnes i hela trakten. En sådan hantering åstadkommer på en ort, där den allmänt är vedertagen, en penningrörelse, som gagnar de övriga.

Jordmånen är nästan överallt uti denna socken tjänlig för linodling. Denna skulle således här kunna uppdrivas med mycken framgång, om det av mig uti dessa blad städse yrkade omgångsbruk av klöver och rotväxter bleve i verket satt. Genom dessas behöriga odlingssätt, bliver jorden djupare upplöst och rensad från ogräs, vilka tvenne omständigheter även äro nödiga för linets trevnad; ty av ogräs lider det stort men. Fördelaktigast för linet är, att det sås på den åker, som året förut burit klöver. En ypperlig gödning för linet är dikesjord ur sankta ångar, vilken jord likväl först bör ha varit upplagd i högar för att ruttna. Angående skötseln av detta säde, vill jag endast anmärka, att det bör sås så bittida som möjligt är om våren, och således ungefärligen vid samma tid som havren, eller strax efter, men dock aldrig förr än jorden reder sig. Ju längre linet står uti jorden att växa, desto starkare bliver tågan och avfallet märkes mindre. De övriga omständigheter vid denna odling går jag förbi, emedan de äro till största delen bekanta, och skulle utomdessa leda till alltför stor vidlyftighet. Jag har med denna punkt blott velat påsyfta vad nytta skulle kunna vinnas genom någon utvidgad linodling.

**Något om Rutger Macklean (1742-1816),
en märkesman inom svenskt jordbruk.**
Eskil Persson

Rutger Macklean härstammade från en gammal skotsk stormansläkt. En anfader flyttade till Sverige på 1630-talet. Denne blev en betydande köpman och adlades 1649.

Rutger Macklean avlade i yngre år en juridisk examen och ägnade sig därefter under några år åt den militära banan. Han var också aktiv politiker och riksdagsman under Gustaf III:s sista år. Men det var inte på politikens fält han skulle utföra sin egentliga livsgärning. Han ärvde nämligen 1782 efter en morbror godset Svaneholm vid Skurup och satte genast som sitt mål att

grundligt förbättra det bedrövliga tillståndet som rådde på godset. Det för statarnas såväl ekonomi som moraliska självkänsla fördärliga dagsverkssystemet (hoveriet) avskaffades och godsets ägor på sammanlagt 3 400 ha underkastades enskifte och växelbruk föreskrevs. Under loppet av 3 år enskiftades 2 200 ha av vilka bildades 73 arrendegårdar. Bönderna, som tidigare bott i fyra stora byar, måste nu flytta ut till de för varje bonde uppförda nya boningshusen. Svaneholm var den första jord i Sverige som enskiftades. Arrendena skulle betalas i pengar och icke som tidigare i säd, med dagsverken eller körslor. Arrendena sattes till en början mycket lågt. Trots sina egna bönders och de skånska jorddrottarnas allmänna misstro till företagets framgång, fullföljde Macklean sin plan med oförtrötad energi, fastän till en början under stora uppoffringar. Huvudgårdens ägor skiftades så småningom också och därav anlades 6 utgårdar, som en tid brukades som mönstergårdar för godsets arrendatorer. Det nya systemet visade efter hand gott resultat och i mån av arrendatorernas stigande välmåga kunde arrendena höjas till skälig nivå. På Svaneholm hade år 1785 funnits 700 personer som med möda kunnat livnära sig. År 1810 hyste godset inemot dubbelt så många människor, alla i goda omständigheter.

Macklean rönt flera bevis på erkännande för sin för jordbruket gagnande verksamhet. Han blev bl a ledamot av Vetenskapsakademien och hedersledamot av Lantbruksakademien år 1812.

Han var den siste av sin ätt.

**Donation till Skånelin från Henryk
Zienkiewicz.**

Eskil Persson

Linhanteringsens grand seigneur sedan många år, Henryk Zienkiewicz, har till vår linförening donerat sin unika och under många år insamlade kollektion av både natur- och syntetfiber. Alla de många medlemmar i landets olika linföreningar, som gått linkurs för Henryk på Sätergläntan, har

säkert i kursavsnittet fiberkännedom, ingående studerat denna fiberkollektion.

Härutöver har Henryk också skänkt en stor samling häcklor av kaliber från den allra grövsta till supertäta för final häckling. Dessutom har Skånelin också erhållit redskap såsom skäktkniv och skäktstol samt frörepa, allt i ädelt trä med spår av många års trägen användning.

Donationen kommer Skånelin att hantera på ett sätt som kommer medlemmarna till godo på bästa vis. Fiberkollektionen kan komma att utlånas för utställningsändamål. Finhäcklorna kommer att arrangeras parvis på underlag av trä. Det är tänkt att de skall finnas tillgängliga i föreningens Brydestua, så att medlemmar, som så önskar, skall kunna låna set av häcklor för häckling hemma.

Till Henryk Zienkiewicz, linentusiast, vill Föreningen Skånelin uttala sitt varma tack för fibrer och handverktyg. Vi gläder oss åt att Henryk vill följa vår verksamhet som inspiratör och rådgivare.

Professor Kåre Frøier avled den 14 maj 1993 i en ålder av 81 år.

Eskil Persson

Kåre Frøier är i linkretsar mest känd som författare tillsammans med Henryk Zienkiewicz till "Linboken", alla linodlares, linbedares, spinnares och vävares bibel.

Kåre Frøier var under 1940-50-talen knuten till spånadsväxtförädlingen vid dåvarande Sveriges Utsädesförening i Svalöv (nu Svalöv - Weibull AB). Han, tillsammans med Henryk Z, var trogna och trägna arbetare i lingården och båda herrarna förvärvade en djupgående kännedom om linets förädling, dess beredning och kvalitetsbedömning. "Linboken" speglar deras mångfacetterade kunskap inom ämnet. Sedan Kåre Frøier 1961 lämnat Svalöv för tjänsten som sekreterare i Kungl Skogs- och Lantbruksakademien, Stockholm, fortsatte

han dock att bevaka vad som tilldrog sig på linfronten. Han fick uppleva spånadslinodlingens upphörande 1966 och därmed linberedningsverkens försvinnande. Men han kunde också med glädje följa linets renässans under den sista 10-årsperioden. Han deltog flitigt i linföreningarnas riksmöten och var alltid en lyssnande, rådgivande vän i alla de många problemställningar, som hör linets odling och beredning till.

Tack alla, som hjälpte till på VM i plöjning

Kirsten Persson

Trots regn, rusk och leriga kläder så genomfördes vårt program.

Linnet är segt, så även linentusiasterna, så det var med glatt humör, spelman i täten och sång som vi ledde in många intresserade i vår "brydestua".

Vi är också tacksamma mot Västraby Gård, som sett till, att vi hade ett halvt tunnland stort linfält att ta av.

En av dagarna såg det ut som om lervälningen på vägen fram till brydestuan skulle avskräcka besökarna. Då fick linfältet ge material till "den gröna matta" vi lade ut. Det var med nästan högtidlig respekt besökarna beträdde den, för att i slutändan ta del av beredningen av "den högst nyttiga växten".

Första dagen kom det grupper med skolbarn. Det var en trevlig uppgift för oss, att först visa en liten linneduk och tala om, att den faktiskt vuxit på linäkern. Sedan tog de med växande intresse del av alla momenten "från åker till duk". Att intresset för lin är stort bevisas av att höstens linkurs nu har 20 deltagare. Under Västrabydagarna var det flera, som ville anmäla sig till kursen, men de får stå på tur till nästa år. Kapaciteten på maskinerna i brydestuan och på kursledarna Ruth o Solgerd är god, men det måste finnas en gräns för antalet deltagare. Roligt är, att så många unga anmäler sig till kurs. Vi lyckas tydligen leva upp till ett av våra teman för VM i plöjning:

Linet tillhör inte **Forntid**. Det är högst intressant i **Nutid** och vi ser fram emot en storskalig spånadslinodling i **Framtid**.

Företagsdagarna i Svalöv

Kirsten Persson

Vi har lärt oss att, för att linet skall bli fint, skall det helst återhämta sig mellan de olika beredningsmomenten. För linvännerna blev det inte många dagar för återhämtning. Ändå gjorde de ett fint jobb, då det strax efter var tid för "**Företagsdagarna i Svalöv**".

Eftersom utställningen var i bottenvåningen i samma hus som brydestuan, ville naturligtvis även Skånelin ha öppet hus de två dagarna.

Linentusiasterna var ännu en gång redo att, för dem som hittade upp till andra våningen, visa hur man med hjälp av våra förträffliga maskiner bereder lin snabbt och lätt.

Förutom medverkan vid dessa båda arrangemang, hade medlemmar skördat lin till försäljning och tillverkat vinster till lotterier. Det gav en bra slant, som kanske kan ge utdelning i form av föredragshållare eller dylikt vid årsmöte eller annan träff.

Våra nordiska linväänner

Kirsten Persson

Kontakterna med våra "**nordiska linväänner**" fortsätter. Det mest långväga telefonsamtalet kom från **Island**.

Smauri, svensktalande make till en av de isländska tjejnerna, som gick linkurs i Svalöv sommaren 1992, ringde och berättade om årets linskörd på Island.

Sommaren hade varit den finaste och varmaste som någon nu levande islänning kunde minnas. De 200 m² lin, som de sått, hade varit sig mycket väl. Natasja såg ut att bli bäst, 90 cm långt. Nu återstod den spännande rötningen, som tydligt skulle ske med vatten från de varma källorna. Senare får vi väl höra hur det vattnet, som bl a innehåller svavel, skall påverka linet. Vi hoppas att det skall gå bra. Ingebjörg Haraldsdottir, hustru till Smauri, är en känd

textilkonstnärinna, med många uppmärksammade utställningar bakom sig. Ingebjörg hoppas nog, att hennes linåker skall ge material till - ja kanske till en ny offentlig utsmyckning.

Några sommardagar var jag gäst hos ordföranden i **Norges** linförening, Anne Holen. Jag blev väl omhändertagen, och Anne körde mig runt och vi såg på linfält. Små med spånadslin och större med oljelin, som nu ser ut att bli en intressant gröda för lantbrukare i Norge. I år har 5 lantbrukare i trakten av Stange odlat vardera 1 ha av sorten Norlin. Vi besökte sedan Energigården, Brandbu, Oppland. Där pressar man olja ur ryps, och det är tänkt att man även skall ta sig an pressning av linolja.

Vid gården Store Ree, som är NRFs seminestation, finns en fint restaurerad statarbostad, husmansgården Balberg. Där hade Anne tillsammans med en skola ett spånadslinprojekt, 200 m² Regina. Skolbarnen hade varit med om sådd och skulle sedan följa linets väg till väv. Naturligtvis hade Anne på sin egen gård försök med olika sorter av spånadslin.

Det blev också många kära återseenden med norska linväänner, som gästade Skånelin sommaren 1992. Bl a den välkända hemslöjdskonsulenten Torbjörg Gavslaa i Lillehammer, som tillsammans med Anne Holen lagt ner mycket arbete på ett projekt det senaste året. Det gällde att ta fram mönster till en duk i halvlinne, som skall säljas vid olympiaden i Lillehammer 1994. Förlagan är en mycket gammal norsk duk. Det blir verkligen en värdefull souvenir.

Det blev också tid för ett besök på Norges linberedningsstation, som är inrymd på Apelsvoll forskningsstation. Det var roligt att se de i Teckomatorp tillverkade maskinerna i fina funktionella lokaler, men som tyvärr inte gav plats till den polska skåkturbinen.

Brydestuan fick en dag besök från **Danmark**. Det var ett par från Jylland, som önskade se och höra hur vår förening och beredningsstation fungerar. Vi var ju några medlemmar från Skånelin, som för några år

sedan besökte det nya fina linberedningsverket i Sund på Jylland och blev väldigt imponerade. Kanske har de nu intresse och behov av en liten beredningsstation liknande vår.

Vi skall inte glömma våra linvänner i Sverige. Telefonsamtal från Järvsö berättar om den nybildade föreningen "Hälsingelin".

Vi i Skånelin önskar dem "lycka till".

Linspinningsgille i Degeberga 9 maj -93 *Barbro Nyberg*

Vem minns inte med glädje den 9 maj då SOLEN sken och vi hade ett linspinningsgille, som gjorde skäl för namnet, förlagt till Degeberga Hembygdsgård. Trots det vartidiga datumet kunde vi samlas ute i parken och spinna, men vi hade också möjlighet att sitta inne på Hembygdsgården.

De omkring fyrtio deltagarna var dels våra egna medlemmar i Skånelin från norr, söder, öster och väster dels kursen i linberedning /linspinning, som letts av Clas Johnsson genom Kristianstads Läns Hemslojdsförening. Eleverna kom från Visingsö, Linköping, Åtran, Vittaröd, Malmö och Broby.

På förmiddagen delade vi spinnerskor med oss av våra kunskaper och erfarenheter inom gruppen. Efter Anna Svenssons underbara lunch och på gott humör visades vi runt i "stugorna" av Torsten Nilsson, där lin- och spinnredskap fanns i mängd.

Eftermiddagen fortsatte med mera spinning och information till allmänheten om lin, beredning av lin och om föreningen Skånelin.

Gunvor Johansson, Staffanstorp, visade dagen till ära sin vackra damast i en utställning som väckte stor uppskattning. Dessutom bjöd Vuxenskolan i Kristianstad på underhållning genom Plommonkärnorna som spelade och sjöng visor med anknytning till dagens ämne.

1994 års Spinnegille

Söndagen den 8 maj 1994 på Rönneberga härads Hembygdsgård i Asmundtorp inbjuds linspinnerskor till det årliga "Spinnegillet". Deltagarna samlas kl 09 30, spinner och utbyter erfarenheter. Lunch kl 12 00. Kl 13 00 inbjuds allmänheten att delta i gillet samt att se på den nyrestaurerade hembygdsgården.

Kaffeservering och musikunderhållning.

Anmälan om deltagande i gillet kan göras till Barbro Nyberg, tel 044-10 10 04, Eva Ekstrand, tel 046-77 11 60 eller Kirsten Persson, tel 0418-60 303.

Arrangörerna, Rönneberga härads hembygdsförening, Studieförbundet Vuxenskolan och Föreningen Skånelin hälsar alla Hjärtligt Välkomna.

Örebro Linutveckling AB: Linnet är en lönsam framtidsgröda ur Örebro läns HS tidskrift

Linnet är tillbaka! Med Hushållningssällskapet som en av initiativtagarna är nu Örebro Linutveckling AB i full gång.

- Odlingen av oljelin har en stor kommersiell potential, säger Sven-Erik Larsson, rikskonsulent.

I år odlas oljelin av nästan 300 lantbrukare. De flesta finns i Örebro län, men det sker också ett samarbete med odlare i Östergötland och Halland. Alla linodlare har ett kontrakt med Örebro Linutveckling AB, som ger dem garanterad avsättning för linfröet.

- Vi startade projektet 1987, berättar Sven-Erik Larsson. Då som nu handlade det om att finna en bra ersättningsgröda för de åkrar som skulle läggas i träda, så kallad omställningsareal. Linnet visade sig vara perfekt.

Massor av användningsområden

I år räknar Örebro Linutveckling AB att totalt framställa cirka 500 ton linolja. Den totala importen uppgår till 2 000 ton.

- Det är främst färgindustrin som behöver linolja. Cirka 30 procent går åt till produktion av rödfärg. Exempelvis måste Äkta Falu Rödfärg innehålla minst 8 procent linolja för att få kallas så.

Andra användningsområden är i kitt, fernissor, linoleum, rostskyddsmedel, trä- och grundoljor, halkbanelja, foderolja, linsalvor, matolja - ja, till snart sagt vad som helst.

- När man börjar titta på hur miljövänlig, nyttig och användbar linoljan är, förundras man över att den inte används mer. Det är en otroligt mångsidig produkt.

- Vilket annat rostskyddsmedel kan man exempelvis steka ägg i?

Fyra kilo ger en liter

De cirka 300 linodlarna i Sverige har sammanlagt ungefär 2 500 hektar linodling, vilket ger ungefär lika många ton frö.

- På 10 gårdar finns det oljepressar som pressar ur oljan ur fröna. Pressarna har tillsammans en kapacitet på cirka 10 ton frö per dygn.

"Verkningsgraden" är hög. Ur fyra kg linfrö får man en hel liter rå kallpressad linolja. Oljan har i sin tur en mycket hög halt av fettsyran linolensyra, som gör att oljan oxiderar och torkar mycket snabbt. Det är därför den används som ett bindemedel till linoljefärg.

Priserna varierar kraftigt

Linoljan är inte den enda produkt som utvinns ur oljelinet.

- Faktum är att linfrökakan, det som blir kvar efter pressningen, betingar ett högre värde än oljan just nu, berättar Sven-Erik. Den importerade linoljan köps i bulk från spotmarknaden i Rotterdam, och priset varierar kraftigt upp och ned. Därför får vi rätta oss efter marknaden. Men vi har funnit flera stora kunder redan, så avsättningen är inget problem. Önskvärt vore dock att kunna marknadsföra linoljan och oljeprodukterna under ett eget varumärke. Färghandlare har dock mycket svårt att ta in produkter som inte kommer från deras huvudleverantör. Men i en framtid ska vi nog nå ut brett till konsumenterna.

Lintraditionen lever vidare

Rosie Johansson

Lintyger började tillverkas för väldigt länge sedan. Det äldsta kända fragmentet sägs vara från 300-talet. Sedan har lintraditionen levt vidare genom århundraden. Då syntetfibern kom i bruk på 50-60-talet trodde man att linet skulle bli inaktuellt och ersättas av de nya mangelfria materialen. Men naturfibern är oöverträffad och idag är lin och linne mer aktuellt än någonsin.

Smålands Textilgård, Vederlövs, Växjö, tel 0470-77 83 78 har tagit upp tillverkningen av lakan med broderier och hålsöm. Priset på ett tredelsset i 50 % lin 50 % bomull är c:a 1 600:-, då kan man få ett eget monogram påsytt. Lakansset i 100 % lin finns också i naturfärg.

Rustika tyger till möbler i lin/bomull eller enbart lin finns enfärgade eller smårutiga.

Den som inte själv odlar - bereder eller väver av lin kan alltså ändå glädjas åt lin och linne i hemmet.

Linums redaktionskommitté

Kirsten Persson, tel 0418-60 303

Barbro Nyberg, tel 044-10 10 04

Eskil Persson, tel 046-32 05 62